

ALAM-PEDJA LOODUSKAITSEALA KOOSTÖÖKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Palupõhja Looduskool, Palupõhja, Puhja vald, Tartumaa

2. detsember 2016

Algus kell 11.00, lõpp kell 16.00

Juhatas ja protokollis: Kaili Viilma
Osalejaid 18 inimest, nimekiri lisatud protokollile

PÄEVAKORD

1. Biomassi (heina) energeetilistest uuringutest ja perspektiividest – **Timo Kikas**, EMÜ
2. Heinaparvetamise taustal Ilmatsalu silla vajaduse või mittevajaduse teema – **Kaili Viilma**, Keskkonnaamet, **Leevi Krumm**, RMK
3. Maahooldajate-loomapidajate ettepanekud Alam-Pedja PLK-de hoolduse korraldamiseks – **Viljar Ilves** ja **Robert Oetjen**
4. Arengud maahooldustoetuste osas, võimalike toetusmeetmete varieerimine – **Kaidi Jakobson**, Maaeluministeerium
5. Arutelu ja kokkuvõtted, kuidas edasi.

1. Biomassi (heina) energeetilistest uuringutest ja perspektiividest (T. Kikas)

Heina põletamise kütteväärtus madal, tuhasus suur, vajab teist katelt kõrvale.

Bioetanooli tootmisprotsess viie astmeline – jahvatamine, eeltöötlus, hüdroolüüs, fermentatsioon, destillatsioon. Eeltöötlus on selles protsessis kõige suurem hinda mõjutav etapp. Siiani kasutatud peamiselt keemilist eeltöötlust – happega, seejärel neutraliseerimine alusega. Kasutusel ka aurlõhkamine – kõrgel rõhul ja temperatuuril. Lõppu (6. etapiks) oleks mõistlik panna protsessi jääkide biogaasistamine.

II põlvkonna biokütuste uuringute käigus on EMÜ töörühm (2 doktorit + 5 doktoranti + analüütik) saanud patendi lämmastiklõhkamisel põhineva eeltötluse tehnoloogiale bioetanooli tootmisel, mis välistab hapete ja aluste kasutamise vajaduse, teeb protsessi odavamaks (ca 20%) ja keskkonnasõbralikumaks. Võrreldes aurlõhkamisega pole vaja nii kõrget temperatuuri. Bioetanooli hind ja energiatihedus võrreldes biogaasiga on sedavõrd parem, et tasub biomassi kohale tuua ka suuremate vahemaade tagant.

Tselluloosisaldus on luhahelinal suhteliselt madal ca 20%. Tavalisel põlluheinal ca 35%, põhul 40%. Samas, madal tselluloosisaldus viitab liigirikkusele.

100 g põhust saab ca 30 ml bioetanooli, heinast 10-15 ml. Bioetanooli kütteväärtus on bensiinist ca 1/3 võrra madalam, kuid põlemine efektiivsem ja keskkonnasõbralikkus minimaalse saaste tõttu kordades suurem. Bensiinimootoreid ei pea bioetanooli jaoks ümber ehitama. Euroopas kasutusel autokütus E85.

Töötatakse pooltööstusliku läbivoolulise seadme kallal. Lahendust loodetakse juba aasta pärast, mil võiks patenditaotluse sisse anda (selle saamine võtab paar aastat).

2. Heinaparvetuse taustal Ilmatsalu silla vajaduse või mittevajaduse teema (K. Viilma, L. Krumm)

Kuna luhast sillani kulgevat ja ca 3000 heinapalli väljavedamiseks piisavalt tugevat teed ei ole ega tehta, siis *luha hooldajate arvates* ei tasu teha investeringut ka suuri traktoreid kandvasse silda (Viljar Ilves: „sellel ei ole mõtet“). Sellise silla kasutusvõimalus tekiks ca üks kord 10 aasta jooksul (Robert Oetjen). Truubid ja läbipääsud luhta tuleb niitmistehnika liikumiseks teha.

RMK analüüsib palliparvetusele alternatiivina piki turbamaardla serva kulgevat teed.

3. Maahooldajate-loomapidajate ettepanekud Alam-Pedja PLK-de hoolduse korraldamiseks (V. Ilves, R. Oetjen), võimalike toetusmeetmete varieerimine (K. Jakobson) Koostöökogult on laekusid järgmised ettepanekud:

- Kaitseala valitsejal peaks olema kaalutusõigus niitmisaegade määramiseks vastavalt looduslikele oludele (n: alates 20. juunist ja vajadusel tavapärasest pikemaks ajaks – *NB! niitmisaaja pikendamine on juba praegu KeA poolt võimalik ja PRIA aktsepteerib seda ÜPT väljamaksmisel*), kusjuures varem niidetavate alade pindala peaks olema piisavalt suur, et selline luba mõttekas oleks. Vajalik eraldi kokkusaamine – ornitoloogide, botaanikute ja maahooldajate vahel, et võimalusi ja tingimusi arutada.
- Kaitse-eeskirjaga peaks liikumiskeelualadel võimaldama karjaaedade paigaldamist ja loomade hooldamist.
- Hekseldamist peaks lubama selleks, et ei peaks järgmistel aastatel hakkama ala uuesti taastama, kui mõnel aastal looduslike tingimuste tõttu niita ei saa; *NB! PLK niidetavaid alasid praegu hekseldada ei tohi, kuid karjatatavaid alasid võib peale nõuetekohast karjatamist hiljem üle hekseldada. Kui ala kaitse-eeskiri või kaitsekorralduskava näeb ette üldistest hooldusreeglitest erinevaid hooldusvõtteid, s.h. puhkeaastaid, varasemat või hilisemat niitmist vms., siis ÜPT maksmisel seda ka praegu arvestatakse;*
- Hekseldamise lubamiseks peaks 1) varakult ja sobival hooldusajal teada andma, kui hooldamine on looduslike tingimuste tõttu võimatu, 2) KeA hooldusaja lõpul hindama noore võsa olemasolu, mis õigustaks hekseldamist, 3) hekseldamine võiks toimuda näiteks vaid ÜPT toetusel ning PLK toetust selliselt alalt ei saaks, 4) hindama taotluse põhjendatust ka karjaaedade ümbruses, kus loomi saaks karjatada värskel ädalal, kuigi niiskusrežiim heina varumist ei võimalda.
- Alam-Pedja KKK muudatus-täiendus peaks 1) ette nägema võimaluse hooldusvabadeks aastateks, kui looduslikud tingimused hooldust ei võimalda (ilma, et ÜPT toetusõiguslikkus kaoks), 2) fikseerima alad, kus võiks alustada varasema hooldusega ja/või määrama ära, kui suurel osal PLKdest võib varem hooldust alustada või hekseldada, 3) kirjeldama hilisema hoolduse ja hekseldamise lubamise eeldused (hekseldamine lubatud, kui see tagaks PLK hooldusel parema kvaliteedi).
- Hooldajad toetaks ÜPT ja PLK toetuse liitmist, kui säiliks ÜPT positiivsed küljed – mingi minimaalne väljamakse ka raskete ilmastikutingimuste korral;
- PLKde hooldamise toetused peaks arvestama ka vajadusega rajada karjaaedu, varjualuseid, taliplatse, söödavarumise tehnikat jms.
- Kaaluda tuleks pallide „komposteerimise“ võimalust PLKde servas, kuhu pallid võiks vähemalt paariks aastaks otsa peale keeratuna ja ilma võrguta seisma jätta, et nende maht ja äraveokulud väheneks.
- Peaks Alam-Pedjal uurima, millised on karjatamise mõjud PLKdele võrreldes niitmise.

- Tuleks seada tingimused, et kaitsealadel niidetakse teeservi vaid üks kord aastas, peale enamuse õistaimede õitsemise lõppu, et säilitada kimalaste ja liblikate toidubaasi.

Kaidi Jakobson rõhutas, et

- Maahooldustoetused on ette nähtud täiendavate piirangute (N: ajalised piirangud, kultiveerimiskeeld, heina äravedamise kohustus, täielik hekseldamiskeeld jms.) kompenseerimiseks võrreldes tavapäraselt majandatavate aladega, mitte tavapärase majandamise toetamiseks;
- Mujal Euroopas keskendutakse üha enam tulemuspõhisele hooldustoetuste maksmisele – kui kaitse-eesmärgid ei ole täidetud/saavutatud, siis hooldustoetust ei maksta.
- Juba praegu peab hakkama tegema lobitööd ja ideid koondama, et järgmise rahastusperioodi PLKde hoolduspõhimõtteid mõjutada.

4. Kokkuvõtted (K. Viilma)

Arutati maahooldajate koondamise võimalust ühte esindusorganisatsiooni, mis liikmemaksudega toetaks enda ühise esindaja ja kõneisiku tegevust oma huvide kaitseks. See annaks parema võimaluse õigusaktide mõjutamiseks.

OTSUSED:

1. KeA püüab võimalust mööda rõhutada pool-looduslikelt kooslustelt kogutava biomassi kasutamise uuringute ja rakenduste olulisust riikliku looduskaitseliste investeeringute rahastamispoliitika väljakujundamisel.
2. Ilmatsalu jõe suuri traktoreid kandvat silda ei tehta, kuid RMK uurib alternatiivse luhajuurdepääsu võimalust.
3. KeA uurib heina pikema ladustamise võimalusi ja tingimusi (N: toitaineterikkad nõrgveed jms.) ning korraldab vajadusel spetsialistide ümarlaua.
4. KeA teeb oma 6.-7. dets toimuvatel liigikaitse nõupäevadel ettepaneku Alam-Pedjal uuringute tellimiseks, millised on karjatamise mõjud PLKdele niitmise võrreldes.
5. KeA teeb oma 6.-7. dets toimuvatel liigikaitse nõupäevadel ettepaneku teha ringkiri palvega, et kaitsealadel niidetakse teeservi vaid üks kord aastas, peale enamuse õistaimede õisemise lõppu, et säilitada kimalaste ja liblikate toidubaasi (adressaadid KOVid, RMK ja Põllumajandusamet).